

***Russian Case* като ПР за чужденци**

доц. Петя Александрова, д. н.,

За "Златната маска"

Руските национални театрални награди "Златна маска" ("Золотая маска")¹ съществуват от 1993 година и се организират от Съюза на театралните дейци на Руската Федерация, когато ръководител на този съюз е народният артист (в Русия тези звания не са отменени) Михаил Улянов. Наградите се връчват на творби от 6 вида сценично изкуство: драма, опера, балет и съвременен танц, оперета и мюзикъл, куклен театър и експеримент. Освен награди "Златна маска" е и театрален фестивал, който пролетта на всяка година представя в Москва най-значителните спектакли от столицата и провинцията. Селекцията на спектаклите за фестивала и на претендентите за наградите се осъществява от експертни съвети, съставени от театрални критици, а в журито по оценяването влизат актьори, режисьори, диригенти, хореографи, театрални художници. През 2017 фестивалът се проведе за 23 път. Ето и резултатите от последното издание:

- над 40 театри-участници
- над 150 представления на спектаклите (от всички програми на фестивала)
- над 50 000 зрители (от всички програми на фестивала)
- 250 публикации в пресата за събитията
- 60 издания, отразяващи фестивала
- 150 телевизионни предавания, посветени на фестивала и участниците в него

Russian Case

Russian Case се провежда в рамките на "Златна маска" от 2000 година. Програмата е ориентирана към чуждестранните гости: директори на фестивали, продуценти, мениджъри и критици – обикновено около 80-90 човека от 25-30 страни. Програмата работи като "шоукейс" - минифестивал, позволяващ на гостите за няколко дни да получат максимално пълна картина на руската театрална действителност и тенденциите на развитие на съвременния руски театър. Така гостите имат възможност

¹ <http://www.goldenmask.ru/about.php>

да изпълнят професионални задачи: да изберат спектакъл за своя театър или фестивал, да установят контакт с руските си колеги, да видят новите постановки на майсторите на руската сцена и да се запознаят с работата на млади режисьори.

Писала съм за принципа на шоукейса както като модел, така и конкретно в България. Само ще припомня, че това е световна театрална практика, добила масовост през 21 век с процесите на глобализация. Поради спецификата на сценичните изкуства запознаването с постиженията им в чужбина се осъществява на първо ниво чрез информация в СМК, а после основно чрез гастроли, които са сложни и скъпи за организиране. Затова по-разпространената практика върви към интензивното включване на театрални спектакли към културния туризъм - например посещението на мюзикъл в Ню Йорк и Лондон или опера във Виена и Милано е присъща част от удоволствието при пътешествие в тези градове. Шоукейсът се възползва от създадените стереотипи, но на професионално ниво: преди спектаклите да пътуват, за което се иска подготовка и доста усилия, първо се канят на място хората, които реално могат да подпомогнат осъществяването на гастролите. В България шоукейс е включен в програмата на международния театрален фестивал "Варненско лято".

Програмата на всеки шоукейс, поне в демократичните страни и със сигурност в европейските, се прави от селекционери експерти сред водещите театрални критици, като всяка година те са различни. Да се върнем на темата за "Златната маска": куратори са били Марина Тимашева, Джон Фридман, Роман Должански, Марина Давидов, Елена Ковалска, Павел Руднев, които са се стремили към разнообразен афиш и баланс между утвърдени имена, модни икони и съвсем млади режисьори, между спектакли на големите театри и на нови трупни. Тъй като *Russian Case* се провежда по времето на конкурсната програма на "Златната маска", при възможност се показват на чуждите гости и номинираните спектакли, включително от провинцията. През 2017 година *Russian Case* се проведе за 17 път. Куратори бяха Аълона Карас, театрален критик и професор от ГИТИС, и Кристина Матвиенко, експерт и куратор към електротеатър "Станиславски".²

Специфики

² <http://www.goldenmask.ru/proj.php?type=13>

Какви са специфичните трудности в руския вариант? Когато говорим за камерни спектакли и особено за независими и алтернативни, обикновено трупите им са готови да изнесат представление специално за чужденците и да отделят време за въпроси и обсъждания. Това се случва и в Москва на *Russian Case* - но само при малките формати. При спектаклите на големите театри е обратното - те в минимална степен са склонни да се съобразяват с гостите на *Russian Case*. Тъй като за тях, особено за премиерни заглавия от последната година (а само такива се представят на *Russian Case*) няма недостиг на публика и салоните преливат от зрители. Съответно цените на билетите за театър стигат до астрономични висоти - фиксираната цена в касата за представление в Театъра на нациите достига 20 000 рубли, което се равнява на 650 лева! Тук се намесва и специфично руската ужасяваща практика на препродажба на билети от нелегални търговци (а вече и сайтове) в троен размер от официалната. Руските театри се борят да влезе в сила законово регламентиране на възможностите да се купуват билети от сайтове и търговци, тъй като печалбите от подобна практика по никакъв начин не се включват в развитието и толерирането на театралния процес. Но това е сигурен знак за едно - че съществуват хора, които желаят и са в състояние да плащат подобни суми само и само да гледат даден спектакъл. Естествено е, че мениджърите на подобни спектакли не са толкова заинтересовани да ги показват пред някакви си чужденци от *Russian Case* - те разполагат с предостатъчно вътрешна публика, а да отделят безплатно толкова скъпи билети за гости си е чиста финансова загуба.

Като че ли още по-трудна е втората отстъпка, която големите театри би трябвало да направят за *Russian Case* - и това е да съобразят датите на представленията си с възможностите за шепа чужденци, които идват само за шест дни. Да накараш например театър "Вахтангов" да изиграе представлението си "Едип цар" на Римас Туминас, с капацитет 1055 места, но точно на 3 април заради *Russian Case* е непосилна задача. Дори за малката си сцена (250 места) те не са склонни да се съобразят и отпускат само 6 билета за всичките гости, при това на най-неудобните места за гледане. Тук ПР-ите на театрите и ПР-ите на *Russian Case* водят дълги и не винаги ползотворни преговори.

Не бих казала обаче, че тези проблеми са специфично руски - театралните мегаполиси в тази посока си приличат, в Лондон и Ню Йорк няма да ви обърнат повече внимание и да се съобразят точно пък с вас, въпреки че в България вие сте примерно директор на най-представителната театрална институция. Размерите за нас са непознати, а оттам и стратегиите неприложими.

Резултати за тях и нас

Какъв практически резултат от *Russian Case* се търси? В по-общ мащаб това са съвместните проекти на руски и чуждестранни театри и фестивали и публикации в чуждестранните СМК. И наистина, руските спектакли участват в международни театрални фестивали, режисьорите получават покани за постановки, съвременните руски пиеси се превеждат на чужди езици за реализация по света и т. н. "Златната маска" обръща специално внимание на гастролите, които се организират от 2000 година в програма "Най-добрите спектакли в градовете на Русия и прибалтийските страни". Тук особеностите са няколко. Гастролите се осъществяват съвместно с Министерството на културата, което е нож с две остриета - държавната политика интензивно подкрепя, но и също толкова категорично контролира театралния живот. Другите възможности са извън и независимо от *Russian Case* и "Златната маска" - чрез меценати и спонсори, което също е разпространена практика, но там общуването е театър по театър.

Втората специфика е ориентацията към вътрешния зрител в провинцията и към големите общности от руско население в бившите страни на Съветския съюз или другаде. Например гастролите през 2015 година са в Южно-Сахалинск, Архангелск, Липецк, Уляновск, Псков, Череповец и извън Русия в Латвия, Естония и Израел. Специфичен случай (и много популярен) са петербургските сезони в Москва и обратно - движението на театрални кадри между тези два града протича по обясними причини най-интензивно, но чужденците не участват в него. Петербург няма *Russian Case*, но има собствен формат на фестивал "Балтийски дом", който включва не само задължителните Литва, Латвия и Естония, но през годините 30 държави участнички.

Сред чуждестранните гости на *Russian Case* това издание най-активни бяха от Армения, Казахстан, Беларус, Молдова и вече споменатите Литва, Латвия и Естония. По тези места най-вече се предполага да отидат спектакли от показаните - било на фестивал, било на гастрол, било обмяна между два театър. При останалите резултатите се разрояват. Директорите на фестивали (а те преобладаваха) вероятно ще изберат някое представление на алтернативните камерни формации - към това се ориентираха например селекционерите на фриндж форуми от Иран и Китай. Бившите партньори от социалистическия лагер винаги имат представител, който може и да не избере спектакъл (случва се веднъж на 5 години), но поддържа традиционния интерес към театъра на Русия в Полша, Унгария, Чехия, Сърбия, Словакия, включително и

България. Профилирана група са научните специалисти по руски театър, които следят редовно годишната продукция - такива има от Италия, Великобритания, Германия и дори САЩ. Още един контингент на *Russian Case* са журналистите, които запознават чрез медиите една по-широка аудитория в страната си с руския театър. И последната оформила се група е тази на представители на театри и фестивали, които идват за да завържат непосредствени контакти, без пряка връзка с показваната продукция. Но като резултат всички получават моментна снимка на състоянието на руския театър, по която да могат да сверят часовника си за световните тенденции. Защото и за руснаците, и за чужденците е очевидно, че руският театър е културен и национален бранд, който предлага разнообразни възможности - непопулярна позиция у нас по отношение на театъра по принцип, а за родния пък съвсем.